

ОСОБИСТІСНІ ЧИННИКИ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Курбатова А.О. Особистісні чинники мотивації навчання студентів з інвалідністю у закладах вищої освіти. У даній статті розглянута проблема мотивації навчання студентів з інвалідністю у закладах вищої освіти. Окреслено основні характеристики та складники поняття мотивації до навчання, види мотивів та визначено, що мотиви вибору професії деякою мірою визначають мотиви навчання студентів, тому зумовлюють ставлення студентів до результатів навчання, впливають на самоорганізацію у навчальній діяльності, на самовираженість особистості, а також на оволодіння навичками самоосвіти.

У статті висвітлюються результати теоретичного та емпіричного дослідження, спрямованого на вивчення особистісних чинників мотивації до навчання студентами з інвалідністю у ЗВО. Встановлено, що особистісними чинниками мотивації навчання студентів з інвалідністю у ЗВО є самоставлення, самоприйняття та самоінтерес.

Ключові слова: особистісні чинники, мотивація навчання, вибір професії, студенти з інвалідністю.

Курбатова А.А. Личностные факторы мотивации обучения студентов с инвалидностью в учреждениях высшего образования. В данной статье рассмотрена проблема мотивации обучения студентов с инвалидностью в учреждениях высшего образования. Определены основные характеристики и составляющие понятия мотивации к обучению, виды мотивов и определено, что мотивы выбора профессии в некоторой степени определяют мотивы обучения студентов, обуславливают отношение студентов к результатам обучения, влияют на самоорганизацию в учебной деятельности, на самовыражение личности, а также на овладение навыками самообразования.

В статье освещаются результаты теоретического и эмпирического исследования, направленного на изучение личностных факторов мотивации к обучению студентов с инвалидностью у ЗВО. Установлено, что личностными факторами мотивации обучения студентов с инвалидностью в ЗВО является самоотношение, самопринятие и самоинтерес.

Ключевые слова: личностные факторы, мотивация обучения, выбор профессии, студенты с инвалидностью.

Постановка проблеми. Молодіжна політика є одним із важливіших пріоритетів діяльності держави і здійснюється в інтересах як молодих громадян, так і суспільства в цілому, але в нинішній ситуації молодь, а особливо молодь з інвалідністю є найбільш чутливою та вразливою частиною населення України. Навчання в університеті студентів з інвалідністю – яскравий приклад інтеграції до нових умов життя на рівні з іншими студентами.

Варто наголосити, що аналіз досліджень проблеми вибору професії студентів з інвалідністю свідчить про те, що дана проблема не отримала належної уваги в

психологічних дослідженнях. Лише деякі її аспекти опосередковано розглядалися щодо адаптації студентів з інвалідністю до навчання, особливостей трудової діяльності тощо.

Особливості мотивації навчання студентів з інвалідністю у закладах вищої освіти (ЗВО) є актуальною проблемою, оскільки в період вибору професії та навчання засвоюються основні ціннісні уявлення, що характеризують професійну спільноту, знання, вміння та навички, які важливі для майбутньої професійної діяльності. Розгляд особливостей мотивації вибору професії та навчання студентів з інвалідністю є надзвичайно важливим для початку професійної діяльності. У період навчання у ЗВО у людини формуються та розвиваються професійно важливі якості особистості, починає формуватися професійна самосвідомість, що досить часто виявляється і в успішності навчальної діяльності.

Аналіз останніх публікацій. Кількість осіб із інвалідністю на сьогодні становить близько 6% населення України та охоплює 2 мільйони 600 тисяч осіб [6]. Ці дані красномовно свідчать про гостроту та поширеність проблеми інвалідності в Україні. Проте, в Україні дещо завищені вимоги до встановлення інвалідності, оскільки людей, які мають значні проблеми зі здоров'ям, але не мають статусу інваліда, звичайно, набагато більше [10].

Із аналізу наукових досліджень, ми можемо сказати, що якість життя людей з інвалідністю здійснюється переважно в контексті спеціальної та клінічної психології, що зосереджується на соматичних чи неврологічних порушеннях [3; 11].

У сучасних наукових дослідженнях на передній план висуваються загальнопсихологічні та соціально-психологічні проблеми [2; 7; 9-11]. Так, порушення виступає в якості умов чи системи умов для корекційної роботи, а не як поле для роботи спеціаліста.

Зазначимо, що увага наукових досліджень спрямована на вивчення та розвиток ресурсів адаптації та самореалізації людей з інвалідністю, оскільки провідна роль для реалізації якості життя людей з інвалідністю належить психологічним ресурсам особистості, а також самоставленні до власної інвалідності.

Таким чином, залежно від ставлення особистості до комплексу індивідуальних характеристик, виникають типи ставлення людини до хвороби, цілей, досягнень, планів на майбутнє та інше. Як доведено у роботах Д. Леонтьєва та Л. Александрової [1], а також Л. Сердюк [10], то не існує рівності можливостей, навіть відносно до проблеми інвалідності, і ця нерівномірність по-різному компенсується, зокрема, несприятливе становлення може виявлятися більш сприятливим, ніж у людей, що перебувають у повній фізичній та фізіологічній нормі, але, розслабляючись, вони втрачають свою початкову перевагу. Так, Л. Сердюк (2012) пропонує розмежовувати частковий та цілісний модуси реагування на критичні обставини. Частковий модус означає, що реагування відбувається з використанням автоматичних механізмів, наприклад, захисні реакції поведінки або стратегії примирення. Цілісний модус реагування виступає реакцією на виклик, що дає цілісна особистість усією своєю сутністю [10].

Виходячи з вище сказаного, можна стверджувати, що студенти з інвалідністю розрізняють два ставлення: інвалідність як проблема та інвалідність як завдання. Сприйняття інвалідності як проблеми проявляється як пристосування, де сам органічний дефект відіграє роль засобу рентабельної діяльності. Якщо інвалідність сприймається як завдання, то людина сприймає себе такою як усі, не виділяючи себе в окрему категорію,

та спирається на теорію саморегуляції.

Відповідно, програма сучасної освіти орієнтована на розвиток успішної навчальної діяльності як випускників шкіл, так і студентів ЗОШ. Так, система освіти спрямована на формування у студентської молоді бажання вчитися, досягати відповідних цілей, розвивати позитивну мотивацію та інтерес до навчання [10; 12].

Формулювання мети і завдань статті. Метою статті є вивчення особливостей особистісних чинників мотивації навчання у закладах вищої освіти студентами з інвалідністю. Завдання статті – визначити провідні мотиви навчання студентів з інвалідністю у виші та проаналізувати вплив особистісних чинників на мотивацію студентів до навчання у виші.

Виклад методики і результатів дослідження. У дослідженні взяли участь 299 студентів I-VI курсів Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», де навчання відбувається у інтегрованих групах, із них: 180 здорових студентів та 119 студентів з інвалідністю. Усі студенти навчаються на різних спеціальностях, але переважна більшість на спеціальностях: «психологія», «соціальна робота» та «правознавство». Також розподіл студентів з інвалідністю представлений за видами захворювань (див. табл. 1).

Таблиця 1

Види захворювань студентів з інвалідністю

Захворювання органів зору	Захворювання органів слуху	Загальні захворювання	Захворювання серцево-судинної системи	Захворювання опорно-рухового апарату	Захворювання на цукровий діабет	Дитячий церебральний параліч	Захворювання нервової системи
18	13	29	5	29	4	15	6
15,1%	10,9%	24,4%	4,2%	24,4%	3,4%	12,6%	5,0%

Ми поділяємо позицію В. Століна щодо природи самоставлення, оскільки саме він виділив основні структурні елементи самоставлення як особистісного утворення та розглядав його із позицій адитивності, що, на нашу думку, більшою мірою розкриває його суть [7].

За допомогою методики «Самоставлення» В.В. Століна, С.Р. Пантилєєва [5] ми діагностували рівні самоставлення студентів з інвалідністю Університету «Україна», продемонструвавши їх у порівнянні зі здоровими студентами, оскільки у якості вихідного приймається відмінність змісту «образу Я» (знання або уявлення про себе, у тому числі й у формі оцінки вираженості тих чи інших рис) і самоставлення. Дані показники продемонстровані в таблиці 2.

Аналізуючи отримані дані, ми можемо сказати, що у більшості студентів з інвалідністю показники компонентів самоставлення сформовані на середньому рівні (50-74 бали). При цьому, за рівнем глобального самоставлення високими виявилися показники самоставлення, диференційовані за самоповагою (74,8%), самоінтересом (78,5%) та самоприйняттям (78%). Можна стверджувати, що при глобальному

позитивному ставленні до самого себе (93,4%) студенти з інвалідністю довіряють собі, мають віру у свої сили, здібності, енергійність, позитивну самооцінку і схвалення себе в цілому.

Таблиця 2.

Особливості самоставлення студентів (%)

	Інтегральне самоставлення	Самоповага	Аутосимпатія	Очікуване ставлення інших	Самоінтерес	Самовпевненість	Ставлення інших	Самоприйняття	Самокерівництво	Самозвинування	Інтерес до себе	Саморозуміння
Студенти з інвалідністю	93,4	74,8	72,3	57,2	78,5	69,7	52,7	78	63	60	70	72
Здорові студенти	93	75	73	74	88	73	61	80	66	62	86	73

Із отриманих результатів, ми бачимо, що такі компоненти самоставлення як очікуване ставлення інших, самоінтерес, ставлення інших та інтерес до себе різняться у порівнянні між здоровими студентами та студентами з інвалідністю, вказуючи на те, що самоставлення виникає завдяки суспільним зв'язкам, причому за певних соціальних умов, коли оцінювання різниці між поведінкою людини з інвалідністю та поведінкою інших людей виявляється значимим. Студенти з інвалідністю починають відчувати дискомфорт у результаті соціального порівняння.

Крім того, аналіз даних свідчить (див. рис.1), що в структурі самоставлення студентів з інвалідністю найбільш вираженими є самоінтерес і самоприйняття, а найменш вираженим – ставлення інших, оскільки самоставлення реалізується через афективну складову самосвідомості, яка нерозривно пов'язана з когнітивним компонентом, оскільки саме на основі знань про себе в людини виникає ставлення до власної особистості, яке може бути позитивним чи негативним, адекватним або ні. І тоді на основі самоставлення будується модель вчинків та дій, яка і утворює поведінковий чи регулятивний компонент самоставлення.

Так, ми можемо сказати, що «самоприйняття» є головною причиною внутрішньоособистісних конфліктів, адже якщо людина нездатна прийняти себе такою, як вона, то її життя буде сфокусоване на виправленні своїх недоліків, пошуку нових вад, зосередженні на негативі своєї особистості. Неприйняття себе студентами з інвалідністю може призвести до формування негативного ставлення особистості до самої себе, до свого «Я», що впливає майже на всі аспекти поведінки та відіграє важливу роль у формуванні міжособистісних стосунків, а також при формуванні мотивів під час навчання у ЗВО.

Слід зазначити, що мотив, за О. Леонтьєвим, визначається як спонукання до діяльності пов'язане з задоволенням потреб людини [2, с. 432]. Мотив «запускає» людську діяльність, визначаючи, що саме потрібно суб'єкту в даний момент, але він не

може надати їй конкретну спрямованість інакше як через формування або прийняття мети, яка і визначає напрямок дій, що призводять до реалізації мотиву [4].

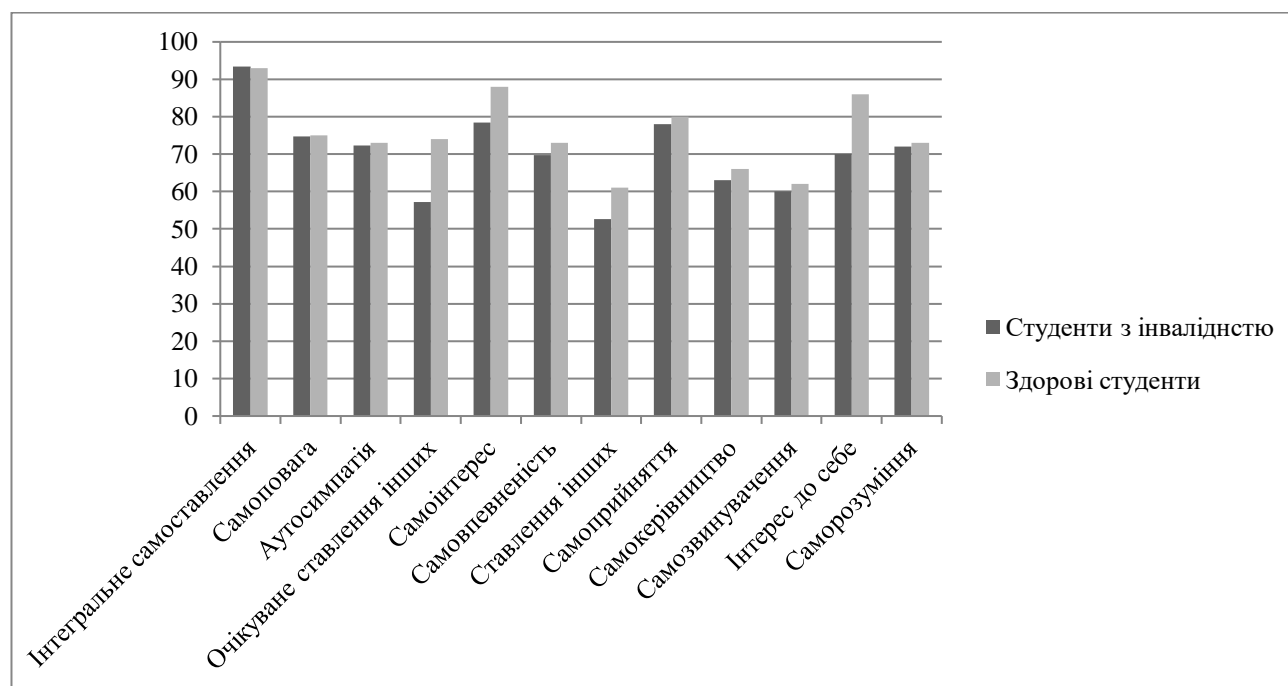

Рис. 1. Вираженість самоставлення студентів (%)

Також мотивація вибору професії студентів з інвалідністю включає професійні інтереси та схильності, мотиви вибору професії та мотиви навчання. На нашу думку, що якщо мотиви вибору професії та мотиви навчання співвідносяться із життєвим сценарієм особистості, то в такому разі дана діяльність позитивно впливатиме на професійне становлення особистості загалом.

Так, залучення до вибірки студентів четвертого та шостого курсів навчання, а не тільки першого та другого, зумовлено тим, що вони мають краще уявлення про особливості вибраної професії та завдяки професійній практиці мали змогу з'ясувати відповідність власних нахилів та здібностей вимогам до фахівця майбутньої професії. Тому на цьому етапі навчання студенти краще усвідомлюють правильність чи помилковість вибору професії, що може впливати на вмотивованість до навчання загалом та на спрямованість на отримання знань, здобуття професії або ж отримання диплому.

Для вивчення мотивів вибору майбутньої професії нами була обрана та використана методика Р. Овчарової. Дана методика дозволяє визначити провідний тип мотивації при виборі професії, за допомогою якої ми виявили переважний вид зазначеного феномену навчання студентів з інвалідністю та здорових студентів у ЗВО (див. рис. 2).

Як видно з рисунка 2, то великої різниці між показниками студентів різних вибірок немає. Тобто, на мотивацію при виборі майбутньої професії інвалідність не впливає.

Можна сказати, що для загальної вибірки характерні внутрішні індивідуальні значимі мотиви та внутрішні соціально значимі мотиви. Це означає, що внутрішні мотиви мають перевагу над зовнішніми, а рівень індивідуально значимих вищий, ніж соціальних. Тобто, при виборі професії студенти орієнтувалися на відповідність їхнім здібностям, звертали увагу на свій розумовий та фізичний розвиток, наскільки майбутня професія є для них

привабливою, чи дає можливість проявити себе, чи передбачає спілкування з іншими людьми і таке інше.

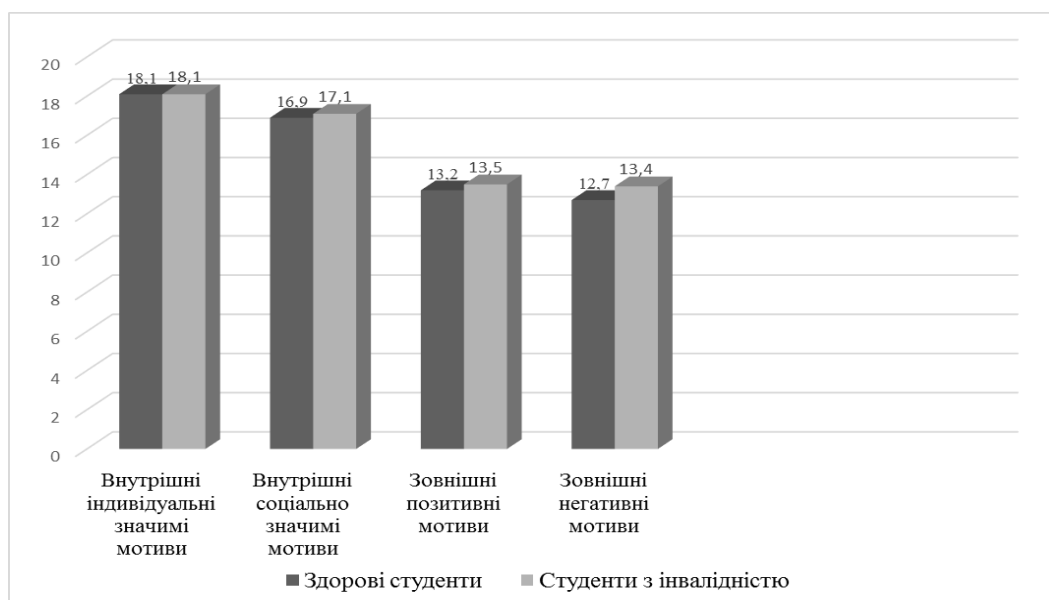

Рис. 2. Вираженість мотивації студентів з інвалідністю та здорових студентів

Внутрішня мотивація виникає із особистісних потреб, тому, завдяки їй, людина працюватиме залюбки, без зовнішнього тиску.

Також нами була використана методика «Мотивація навчання у ЗВО» (Т. Ільїна) [9], оскільки вивчення мотивів у закладах вищої освіти, прагнення до успіху є необхідною умовою розвитку і становлення майбутнього спеціаліста.

Ми виходимо з того, що мотиви є внутрішніми імпульсами особистості, завдяки яким здійснюється навчальна діяльність студентів. Як вже нами було зазначено, мотиви вибору професії деякою мірою визначають мотиви навчання студентів. Вони зумовлюють ставлення студентів до результатів навчання, впливають на самоорганізацію у навчальній діяльності, на самовираженість особистості, а також на оволодіння навичками самоосвіти. Результати вираженості трьох шкал методики представлені на рисунку 3.

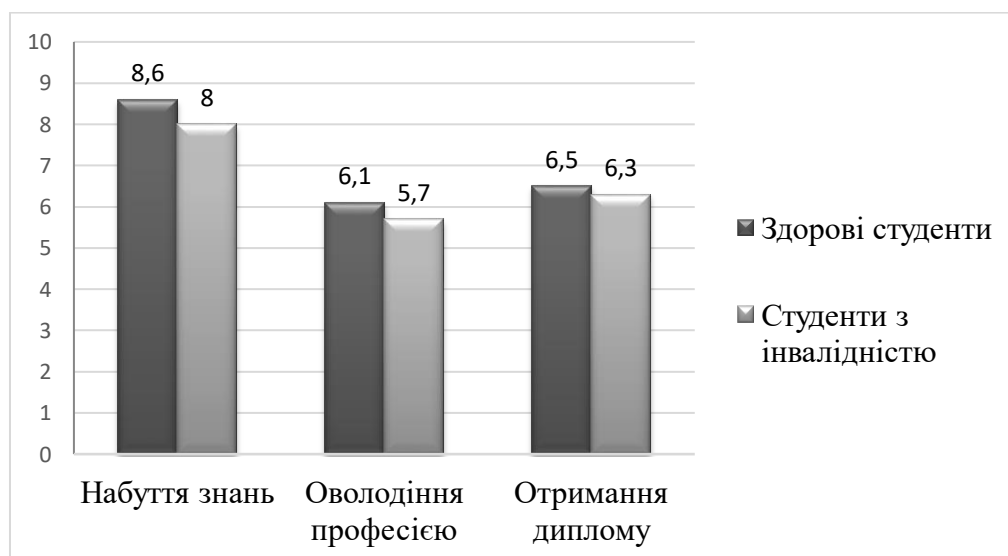

Рис. 3. Вираженість мотивації навчання студентів у виші

Слід наголосити, що існує визначена ієрархія мотивів. Із багатьох мотивів, що спонукають навчальну діяльність, завжди можна виділити мотив, що займає домінуюче положення. Такий мотив, як правило, стає смислоутворюючим, тобто визначає загальну спрямованість навчальної діяльності, її місце в системі відношень і цінностей людини. Інші мотиви займають підпорядковане положення, виконуючи функцію додаткових стимуляторів навчання.

Так, за вказаною вище методикою, з числа наших досліджуваних 20,6% здорових студентів прагнуть отримати диплом, 15,6% респондентів прагнуть оволодіти професією та 63,8% прагнуть отримати знання. Серед студентів з інвалідністю 22,7% бажають отримати диплом, 21,0% хочуть оволодіти професією та 56,7% студентів з інвалідністю прагнуть отримати знання. Ці дані також представлені на діаграмі (див. рис. 4).

Таким чином, отримані в процесі дослідження дані засвідчили, що для навчальної діяльності студентів у виші особливого значення набувають інтелектуально-пізнавальні мовити (63,8% та 56,3%). Ці мотиви усвідомлюються студентською молоддю як прагнення до знань. Отже, більшість студентів вмотивовані до навчання за вибраною професією у виші.

Варто зазначити, що у період навчання у виші нерідко відбувається зміна домінуючого мотиву. Так, раніше підпорядкований мотив може стати домінуючим і смислоутворюючим. Питання про те, який мотив є домінуючим, має важливе значення для характеристики навчального мотиву як дидактичної умови формування навчальної діяльності студентів. Якщо домінує зовнішня мотивація, переважають зовнішні, утилітарні мотиви, змістовно не пов'язані з цілями навчальної діяльності, то навчання набуває формального характеру. Така мотивація, як правило, орієнтована не на засвоєння нових знань і способів дій, а на успішне завершення навчання у виші будь-якими засобами.

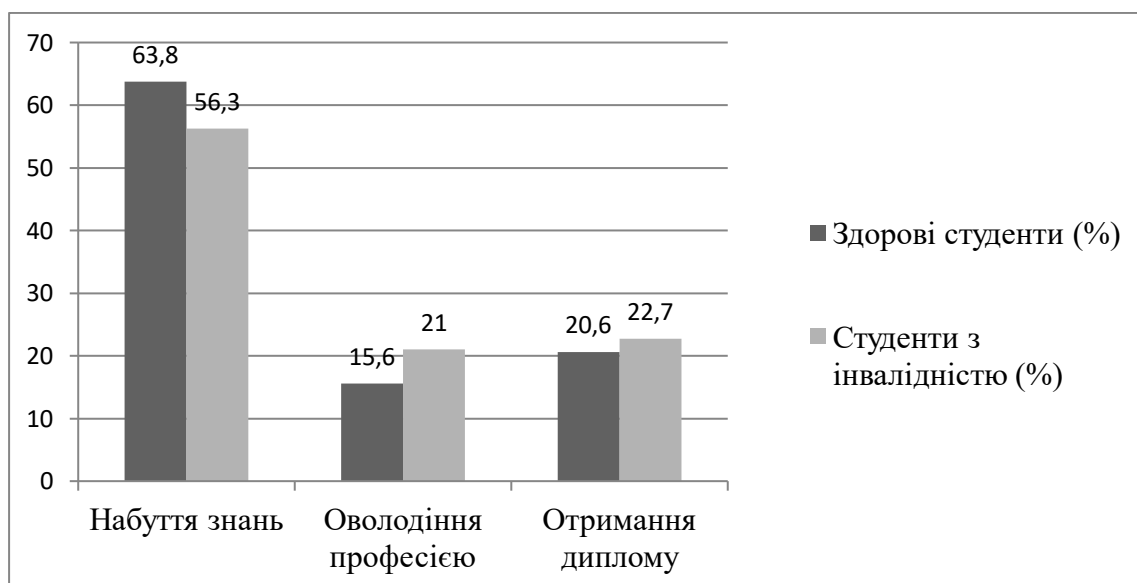

Рис. 4. Мотивація навчання здорових студентів та студентів з інвалідністю у виші

Також ми дослідили рівень розвитку усіх трьох шкал адекватності вибору професії та мотивації навчання у студентів відповідно від курсу навчання. Для порівняння результатів нами проаналізовано рівень мотивації у студентів першого та останніх (випускних) курсів (див. табл. 3).

**Показники рівня розвитку мотивації студентів до навчання у виші
у залежності від курсу**

Мотиви навчання	Здорові студенти			Студенти з інвалідністю		
	1 курс	4 курс	6 курс	1 курс	4 курс	6 курс
Набуття знань	8,56	8,72	8,33	7,63	7,72	8,08
Оволодіння професією	6,71	5,71	6,10	5,45	5,00	5,57
Отримання диплому	6,57	6,48	7,08	6,15	5,77	6,42

Аналізуючи отримані дані, ми можемо сказати, що шкала «набуття знань» залишається провідною до кінця навчання як у здорових студентів, так і у студентів з інвалідністю. Дещо знижуються показники «оволодіння професією» у студентів на 4 курсі, коли вони отримують диплом бакалавра.

Такі результати можна пояснити проміжним етапом у навчання, коли студентська молодь визначилась з майбутньою професією і вмотивована отримувати фахові знання та працювати за вибраною професією, а деякі з них змінили свою думку щодо майбутньої професії і мають бажання її змінити та отримати новий фах.

Було доведено, що мотивація є одним із провідних факторів успішного навчання. Але її особливості та її дієвість відрізняються на різних етапах навчального процесу, через які проходять студенти вишів. Від першого до останнього курсу змінюється і сама навчально-професійна діяльність студентів, і її мотивація.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отримані результати порівняльного дослідження особистісних чинників мотивації навчання студентів з інвалідністю у виші свідчать, що самоствалення студентів впливає майже на всі аспекти поведінки та відіграє важливу роль при формуванні мотивації під час навчання у виші.

Визначено, що особливого значення набувають інтелектуально-пізнавальні мотиви, які усвідомлюються студентами як прагнення до знань та посідають перше місце у ієрархії мотивів за методикою Т. Ільїної «Мотивація навчання у ЗВО».

Також мотиви навчання студентів першого курсу дещо відрізняються від мотивів студентів шостого курсу, оскільки, у першокурсників основними факторами мотивації є усвідомлення обов'язку гарно навчатися, щоб не розчарувати рідних, уникати критики викладачів, можливих покарань чи неприємностей, пов'язаних з проблемами у навчанні.

Зважаючи на багатогранність проблеми, вона потребує подальших досліджень, що сприяють розкриттю особистісних чинників, які впливають на мотивацію навчання студентів з інвалідністю у ЗВО та оволодіння фахом.

Список використаних джерел

1. Александрова Л.А., Лебедева А.А., Леонтьев Д.А. Ресурсы саморегуляции студентов с ограниченными возможностями здоровья как фактор эффективности инклюзивного образования. Личностный ресурс субъекта труда в изменяющейся России: материалы II Международной научно-практической конференции. Часть 2. Симпозиум «Субъект и личность в психологии саморегуляции». Кисловодск: СевКав-ГТУ, 2009. С. 11-16.
2. Леонтьев А.Н. Лекции по общей психологии: учеб. пособие для вузов по спец. «Психология» / под ред. Д.А. Леонтьева, Е.Е. Соколовой. Москва: Смысл, 2000. 511 с.

3. Леонтьев Д.А. От инстинктов – к выбору, смыслу, и саморегуляции: психология мотивации вчера, сегодня и завтра. Современная психология мотивации / под ред. Д.А. Леонтева. Москва: Смысл, 2002. С. 4-12.
4. Леонтьев Д.А. Понятие мотива у А.Н. Леонтьева и проблема качества мотивации. *Вестник Московского университета*. Серия 14: Психология, №2, 2016. С. 3-18.
5. Пантеев С.Р., Столин В.В. Тест-опросник самоотношения. *Практикум по психодиагностике. Психодиагностические материалы*. Практикум по психодиагностике. Москва: Изд-во Московского университета, 1988. С. 123-130.
6. Про становище осіб з інвалідністю. Національна доповідь. Міністерство соціальної політики України. Державна установа Науково-дослідний інститут соціально-трудоу відносин. Київ, 2013. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
7. Психологічні технології самодетермінації розвитку особистості: монографія / за ред. Л.З.Сердюк. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2018. 192 с.
8. Семаго М.М., Семаго Н.Я. Типология отклоняющего развития: Модель анализа и ее использование в практической деятельности. Москва: Генезис, 2011. 400 с.
9. Семиченко В.А. Проблемы мотивации поведения и деятельности человека. Модульный курс психологии. Модуль «Направленность». Киев: Миллениум, 2004. 521 с.
10. Сердюк Л.З. Психологія мотивації учіння майбутніх фахівців: системно-синергетичний підхід: монографія. Київ: Університет «Україна», 2012. 323 с.
11. Сердюк Л.З., Купреєва О.І. Особистісний ресурс життєстійкості студентів із соматичними захворюваннями. *Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*. Том IX: Загальна психологія. Історична психологія. Етнічна психологія. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка, 2015. Вип.7. С.311-317.
12. Barauskienė I., Serdiuk L., Chykhantsova O. Psychological characteristics of school-leavers' hardiness at their professional self-determination. *Social welfare: interdisciplinary approach*. 2016. P. 64-73. DOI: <http://dx.doi.org/10.21277/sw.v2i6.275>. URL: <http://www.socialwelfare.eu/index.php/sw/article/view/275>

References transliterated

1. Aleksandrova L.A., Lebedeva A.A., Leontev D.A. Resursy samoregulyacii studentov s ogranichennymi vozmozhnostyami zdorovya kak faktor ehffektivnosti inklyuzivnogo obrazovaniya. Lichnostnyj resurs subekta truda v izmenyayushchejsya Rossii: materialy II Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoj konferencii. CHast 2. Simpozium «Subekt i lichnost v psihologii samoregulyacii». Kislovodsk: SevKav-GTU, 2009. S. 11-16.
2. Leontev A.N. Lekcii po obshchej psihologii: *ucheb. posobie dlya vuzov po spec. «Psihologiya»* / pod red. D.A. Leont'eva, E.E. Sokolovoj. Moskva: Smysl, 2000. 511 s.
3. Leontev D.A. Ot instinktov – k vyboru, smyslu, i samoregulyacii: psihologiya motivacii vchera, segodnya i zavtra. Sovremennaya psihologiya motivacii / pod red. D.A. Leonteva. Moskva: Smysl, 2002. S. 4-12.
4. Leontev D.A. Ponyatie motiva u A.N. Leonteva i problema kachestva motivacii. *Vestnik Moskovskogo universiteta*. Seriya 14: Psihologiya, №2, 2016. S. 3-18.
5. Pantileev S.R., Stolyn V.V. Test-oprosnik samoотношения. *Praktikum po psihodiagnostike. Psihodiagnosticheskie materialy*. Praktikum po psihodiagnostike. Moskva: Izd-vo Moskovskogo universiteta, 1988. S. 123-130.
6. Pro stanovyshe osib z invalidnistiu. Natsionalna dopovid. Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy. Derzhavna ustanova Naukovo-doslidnyi instytut sotsialno-trudovykh vidnosyn. Kyiv, 2013. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe

7. Psykholohichni tekhnolohii samodeterminatsii rozvytku osobystosti: monohrafiia / za red. L.Z. Serdiuk. Kyiv: Instytut psykholohii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy, 2018. 192 s.
8. Semago M.M., Semago N.YA. Tipologiya otklonyayushchego razvitiya: Model analiza i ee ispolzovanie v prakticheskoy deyatelnosti. Moskva: Genezis, 2011. 400 s.
9. Semichenko V.A. Problemy motivacii povedeniya i deyatelnosti cheloveka. Modulnyj kurs psihologii. Modul «Napravlennost». Kiev: Millenium, 2004. 521 s.
10. Serdiuk L.Z. Psykholohiia motyvatsii uchinnia maibutnikh fakhivtsiv: systemno-synerhetychnyj pidkhid: monohrafiia. Kyiv: Universytet «Ukraina», 2012. 323 s.
11. Serdiuk L.Z., Kuprieieva O.I. Osobystisnyi resurs zhyttiistiikosti studentiv iz somatychnymy zakhvoriuvanniamy. Aktualni problemy psykholohii: zb. nauk. prats Instytutu psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. Tom IKh: Zahalna psykholohiia. Istorychna psykholohiia. Etnichna psykholohiia. Kyiv: Instytut psykholohii imeni H.S. Kostiuka, 2015. Vyp.7. S.311-317.
12. Baranauskienė I., Serdiuk L., Chykhantsova O. Psychological characteristics of school-leavers' hardiness at their professional self-determination. Social welfare: interdisciplinary approach. 2016. P. 64-73. DOI: <http://dx.doi.org/10.21277/sw.v2i6.275>. URL: <http://www.socialwelfare.eu/index.php/sw/article/view/275>

Kurbatova A.O. Personality factors of motivation of studying in institutions of higher education by students with disabilities. This article presents the problem of motivation of students with disabilities in higher education institutions. The main characteristics and components of the concept of educational motivation and types of motives are outlined. It is determined that the motives for choosing a profession determine the motives of students' education, therefore determine the attitude of students towards the results of learning, affect the self-organization in the educational activity, self-expression of the individual, as well as mastery of self-education skills.

The article highlights the results of theoretical and empirical research aimed at the study of personal factors of motivation for the training of students with disabilities in higher education institutions. It has been established that personal factors of motivation for students with disabilities in higher education institutions are self-adaptation, self-perception and self-interest.

The question of which motive is dominant is important for describing the educational motive as a didactic condition for the formation of students' educational activities. If the external motivation dominates, the learning becomes formal. This motivation is usually not targeted at acquiring new knowledge and methods of action, but on successful completion of training at the university by any means

Key words: personality factors, motivation of study, choice of profession, students with disabilities.